



ІМЕННИК

- Іменник. Загальна характеристика
- Рід іменників
- Число іменників

● Іменник. Загальна характеристика

Іменник — самостійна частина мови, що має загальне значення предметності, тобто означає особу, істоту, предмет, явище, і відповідає на питання *хто?* *що?*

Зверніть увагу! Інокли до розряду іменників можуть переходити інші частини мови, найчастіше прикметники й дієприкметники, які в цьому разі мають усі ознаки іменника як частини мови. Порівняйте: *Приїхавши до лікарні, Дмитро одразу звернувся до (якого?) чергового лікаря* і *(хто?) Черговий класу зобов'язаний витирати дошку й провітрювати приміщення перед заняттями*.

Морфологічні ознаки іменника

Іменник має категорії роду, числа й відмінка. Іменники змінюються за числами та відмінками й мають рід.

Наприклад: *стіл — столом — столи*. Іменник *стіл* ужито в трьох різних формах — називному відмінку однини, орудному відмінку однини й називному відмінку множини відповідно. Проте в усіх формах рід іменника залишається незмінним (чоловічий).

Синтаксична роль іменника

У реченні іменник може виконувати функції всіх членів речення: підмета, іменної частини складеного іменного присудка, додатка, означення, обставини.

Наприклад: *Добрий розум робить легким будь-який спосіб життя* (Г. Сковорода). *Чорний колір — то моя вуаль* (Ю. Саніна). *Пишіть листи і надсилайте вчасно* (Л. Костенко). *Я не сам, і розмови про каву й вистави ну точно нам ні до чого* (А. Хливінюк). *Із-за гори із-за кручі горде військо виступає, попереду Морозенко сивим конем грає* (Нар. тв.).

ГРУПИ ІМЕННИКІВ ЗА ЗНАЧЕННЯМ

<p>Загальні назви</p> <p>позначають клас подібних осіб, явищ, предметів:</p> <p><i>дівчина, місто, журнал</i></p>	↔	<p>Власні назви</p> <p>є індивідуальними назвами окремих осіб, явищ, предметів: <i>Марія, Харків, «Тиждень»</i></p>
<p>Назви істот (хто?)</p> <p><i>мама, метелик, Св. Миколай</i></p>	↔	<p>Назви неістот (що?)</p> <p><i>парк, ручка, літо</i></p>
<p>Конкретні назви</p> <p>позначають предмети, які ми сприймаємо за допомогою органів чуття і які можемо порохувати:</p> <p><i>яблуко, брат, квітка</i></p>	↔	<p>Абстрактні назви</p> <p>позначають явища, процеси, стани, які здебільшого не можна сприйняти за допомогою органів чуття й неможливо порохувати:</p> <p><i>радість, читання, любов</i></p>

Завдання 5 У поданих реченнях знайдіть іменники, підкресліть їх відповідно до їхньої синтаксичної ролі. Надпишіть над ними, до яких груп за значенням вони належать: назв істот чи неістот, власних чи загальних назв.

- 1) Ой летіла стріла з-за синього моря (*Нар. тв.*).
- 2) Вона носила квіти у волоссі, і ними грався він і ще вітер (*А. Хливиюк*).
- 3) Чи знаєш ти, яких ліків вживають ужалені скорпіоном? Тим же скорпіоном натирають рану (*Г. Сковорода*).
- 4) Лови летючу мить життя (*Олександр Олесь*).
- 5) Солодке пізнає пізніше той, хто може проковтнути неприємне (*Г. Сковорода*).
- 6) Так у світі повелося: я люблю її волосся, я люблю її тонкі вуста (*К. Москалець*).
- 7) Найбільший прояв геніальності — в засіяній ниві (*О. Довженко*).
- 8) З видимого пізнавай невидиме (*Г. Сковорода*).

Рід іменників

Визначаємо в тих іменників, які мають форму однини. Якщо це множинний іменник, то роду він не має, наприклад: *ножиці, штани, Чернівці*.

Розрізняють три роди:

чоловічий	жіночий	середній
чоловік, вітер	жінка, радість	дитинча, знання

МОВОХАКЕР Визначити рід іменника досить легко. Для цього необхідно підставити займенники: для чоловічого роду — *він, мій* (*тато, біль, гаджет*), для жіночого — *вона, моя* (*мама, кава, ніжність*), для середнього — *воно, моє* (*сонце, немовля, життя*).

Цей спосіб можна застосовувати для визначення роду більшості іменників.

Запам'ятайте іменники, у яких можливі труднощі з визначенням роду:

Чоловічий рід	Жіночий рід
<i>біль, Дніпро, дріль, дріб, жаль, живопис, запис, кір, накіп, напис, насип, нежить, опис, перекис, пил, підпис, полин, посуд, продаж, рукопис, Сибір, собака, степ, степінь, ступінь, толь</i> (покрівельний матеріал), <i>тюль, шампунь, ярмарок</i>	<i>антресоль</i> (верхній низький півповерх будинку), <i>бандероль</i> (вид поштового відправлення), <i>вуаль, газель</i> (антилопа), <i>каніфоль</i> (те, чим натирають смички струнних інструментів), <i>мігрень, нехворощ</i> (рослина), <i>палороть, путь, розкіш, фланель</i> (тканина)

Зверніть увагу! Є ще **спільний рід**, до якого належать іменники, що називають осіб як чоловічої, так і жіночої статі. Порівняйте: *Ти такий соня, що проспав сьогодні увесь день і Не будь сонюю, яка проспала все на світі*. До спільного роду переважно належать іменники, що характеризують когось за дією або за рисами, наприклад: *рева* — людина, яка постійно плаче; *правша* — людина, яка працює правою рукою краще, ніж лівою.

Запам'ятайте! До **чоловічого** роду належать іменники, що називають професію чи вид діяльності людини, хоча можуть називати особу як чоловічої, так і жіночої статі, порівняйте: *лікар Євгеній Комаровський і лікар Олена Нестерова*. В українській мові паралельно існують назви професій для осіб жіночої статі, що є іменниками жіночого роду: *лікарка, верстальниця, кравчиня*.

Зверніть увагу! В українській мові іменники, що називають дитинчат людей або тварин (*дівча, хлоп'я, кошеня, левеня* та ін.), належать до середнього роду.